

Залізник Л.Л., Нездолій О.І.

Zaliznyak L.L., Nezdoliiy O.I.

**НОВА ПАЛЕОЛІТИЧНА
СТОЯНКА КОРОБЧИНЕ–
КУРГАН НА КІРОВОГРАДЩИНІ**

**NEW PALAEOLITHIC SITE
KOROVCHINE-KURGAN IN
KIROVOGRAD REGION**

У статті вперше публікуються незвичні для палеоліту України матеріали зі стоянки Коробчине-курган під м.Новомиргородом Кіровоградської області, які, зберігаючи пізньомустьєрські традиції обробки кременю, містять вироби типові для верхнього палеоліту.

Розташування.

Стоянка знаходиться за 10 км на захід від районного центру Новомиргород Кіровоградської області, на найвищій ділянці плато лівого берега р. Велика Вись (абсолютна висота 193 м), на півдорозі між східною околицею с.Коробчине та шосе Новомиргород – Коробчине. Біля ґрунтової дороги з Коробчиного до шосе, у центральній частині стоянки розміщена група з двох курганів, вищий з яких сягає 4,5 м. Вкриті молочно-білою патиною кремені архаїчного вигляду зустрічаються на оранці між курганами та довкола них на площі 180 x 120 м.

На північ від пам'ятки починається схил у бік заплави р. Велика Вись. Схил порізаний балками і вкритий дубово-грабовим лісом, що позначений на карті як урочище Байрак, а місцевими жителями називається Коробчинським лісом. На дні балок є відслонення крем'яної сировини, яким, схоже, користувалися мешканці стоянки. Кілька років тому поле, на якому розміщена стоянка, засадили акацією, що швидко розростається і через 1-2 роки зробить пам'ятку практично непридатною для археологічних досліджень на багато років.

Історія дослідження

Пам'ятка відкрита краєзнавцем з Новомиргорода П.І.Озеровим на початку 80-х років ХХ ст. Навесні 2006 р. її відвідали В.М.Степанчук та С.М.Рижов, які зібрали під'йомний матеріал і поставили шурф, що виявив руйнацію культурного шару. У травні 2010 р. на пам'ятці працював розвідувальний загін Археологічної експедиції Національного університету «Кієво-Могилянська академія» (НаУКМА) на чолі з Л.Л.Залізником. Було зібрано під'йомний матеріал та поставлено два шурфи площею 2 x 1 м і глибиною 2,2 м. У серпні 2010 р. стратиграфію шурфу №2 дослідили палеогеографи з Інституту географії НАН України д.г.н. Ж.М.Матвіїшина та к.г.н. С.П. Дорожкевич.

Навесні 2011 р. Археологічна експедиція НаУКМА на чолі з Л.Л.Залізником заклала на місці шурфу № 1 розкоп площею 3 x 7 м і глибиною до 3,3 м, а також 4 шурфи 2 x 1 м (№№ 3-6). Саме ці матеріали публікуються у даній статті. У липні цього ж року площа розкопу була подвоєна шляхом прирізки до нього розкопу площею 3 x 7 м. Функцію керівника розкопу за відсутності начальника експедиції виконував магістр археології НаУКМА О.М.Нездолій, який керував групою студентів-істориків Кіровоградського педуніверситету на чолі з викладачем В.О.Собчуком. Влітку 2011 р. поставлено ще два шурфи (№№ 7 і 8). Стратиграфія та матеріали з усіх восьми шурфів у різних частинах пам'ятки були однотипні.

Стратиграфія

Шурфи та розкоп площею 6 x 7 м виявили наступну стратиграфію геологічних нашарувань стоянки Коробчине-курган (рис. 1). Зверху залягає шар чорного переораного гумусу потужністю близько 0,4 м. Нижче оранки лежить сіре підґрунтя голоценового ґрунту з кротовинами (потужність 0,5 м). З глибини 0,9 м до 1,6 м – бурий суглинок, який поступово на рівні 1,6-1,7 м переходить у світлий, крихкий лесоподібний суглинок, простежений до глибини 3,3 м. Усі геологічні горизонти, у тому числі їхня нижня, плейстоценова частина, пронизані кротовинами.

Як зазначалося, у серпні 2010 р. співробітники Інституту географії НАНУ д.г.н. Ж.М.Матвіїшина та к.г.н. С.П.Дорожкевич дослідили стратиграфію шурфу №2 і визнали бурий суглинок під голоценовим чорноземом рештками витачівського похованого ґрунту, а підстилаючий його світлий лес палевого кольору – удайським лесовим горизонтом, за схемою В.Ф.Веклича. У серпні 2011 р. згадані палеогеографи повторно відвідали пам'ятку, оглянули нашарування в розкопі 3 x 7 м глибиною

2,2 м і підтвердили свої минулорічні висновки. Подаємо короткий опис стратиграфії стоянки за Ж.М.Матвішиною та С.П. Дорошкевичем.

Сучасний (голоценовий) ґрунт, віднесений до чорнозему типового, який налягає на більш давній матеріал і перетворює його. В низах голоценового ґрунту та глибше, чітко простежується горизонт бурих викопних ґрунтів, ймовірно, витачівського віку, які сформувалися на лесоподібних удайських суглинках.

Витачівський горизонт (1,0-1,7 м), представлений бурими відкладами, які у верхній частині суттєво перетворені сучасними ґрунтоутворними процесами. Профіль монолітний, найбільш бурий у середній частині, карбонатний з поверхні, з великою кількістю бурих і сірих кротовин та червоточин. Доволі умовно розділений на два ґрунти кліматичного оптимуму - vt_{b1} та vt_{b2} .

vt_{b2} (1,0-1,25 м) – бурий, ущільнений, темнішає в нижній частині, грудкувато-розсипчастий, піщано-пилуватий середній суглинок. Перехід дуже поступовий.

vt_{b1} (1,25-1,7 м) – палево-бурий щільний середній суглинок, який донизу поступово світлішає.

Верхній бурий ґрунт пізнього кліматичного оптимуму (vt_{b2}) і нижній темно-бурий ґрунт раннього оптимуму (vt_{b1}) сформувалися на удайських лесоподібних суглинках. Ґрунт пізнього оптимуму (vt_{b2}) згодом, під час голоценового потепління зазнав суттєвих змін, зокрема був частково перетворений сучасним ґрунтом, що певною мірою ускладнює його діагностику. Аналоги даним ґрунтам в сучасному ґрунтовому покриві відсутні, що дозволяє говорити про специфічні природні умови того часу. На думку згаданих дослідників, витачівські ґрунти формувалися в умовах контрастного, змінно-волого-посушливого помірного клімату, за достатньо сприятливих умов для оглинення та озалізнення маси. Результати палеопедологічних досліджень витачівських ґрунтів вказують на специфічність природних умов часу їх формування. Зокрема, на їх степовий, можливо, навіть сухостеповий генезис.

Удайський горизонт (1,7-2,2 м) – бурувато-палевий, пухкий, дрібнопористий, вертикально-стовбчастий, карбонатний, легкий лесоподібний суглинок, що є ґрунтоутворною породою витачівського ґрунту. Зустрічаються одиничні кротовини та червоточини, виповнені матеріалом з витачівського горизонту. Удайський лес простежено в розкопі до глибини принаймні 3,3 м, де крем'яні вироби повністю відсутні.

Лесова мікробудова вказує на формування удайських лесоподібних суглинків у перигляціальних умовах холодного етапу розвитку плейстоценового природного середовища. Пізніше, протягом витачівського часу, під впливом процесів ґрунтоутворення, відклади зазнали діагенетичних змін. Їх верхня пачка стала основою для формування витачівських ґрунтів.

Через крихкість підстилаючих гумус плейстоценових відкладів останні значно побиті кротовинами, що зумовило розсіювання культурного шару по вертикалі. Кремій зустрічався з самої поверхні майже до глибини 2,2 м. Найбільша концентрація крем'яних артефактів простежена в межах бурого витачівського ґрунту та у безпосередньо підстилаючому його горизонті (гл. 0,8-1,7 м). Саме на цьому рівні залягав шар густо вкритих вапняковою кіркою найбільш масивних артефактів, який фіксує рівень денної поверхні стоянки. Нижче вміст кременів у шарі різко зменшувався, а знайдені на глибині 1,8-2,2 м нечисленні кремені були явно пов'язані з кротовинами. З глибини 1 м більшість виробів лежали горизонтально, мали гострі краї, блакитну патину, яка швидко біліла на сонці. Найбільш патиновані кремені походять з оранки. Їх поверхня вкрита молочною патиною, а у багатьох випадках навіть має сліди вилущення. Деякі вироби тріснули внаслідок криогенних явищ.

Молочно-білі кремені архаїчного вигляду на поверхні, в оранці та в голоценовому підґрунті до глибини 1 м супроводжувалися одиничними призматичними нуклеусами, пластинами пізньопалеолітичного типу (і навіть відтискними – мезолітичного типу), поодинокими кінцевими скребачками, різцями, які або зовсім не були патиновані, або мали тонку блакитну патину.

Таким чином, культурний шар із патинованим кременем архаїчного вигляду залягав у витачівському горизонті, але був частково розтягнутий землеріями по вертикалі. Вище основного культурного шару, в голоценовому гумусі до глибини 1 м зафіксовані матеріали розвиненого верхнього палеоліту гравецької традиції і, почасти, мезоліту. Вони значно менше патиновані і морфологічно відмінні від архаїчного комплексу.

Архаїчний кремій стоянки Коробчине-курган міг опинитися в орному шарі через руйнацію верхньої пачки витачівських відкладів, що вмішувала крем'яні артефакти культурного шару. Через змив відкладів з плато витачівський ґрунт

із архаїчним кременем опинився на поверхні і став основою для сучасного чорнозему та орного шару. Крім того, інтенсивна діяльність землеріїв у досить крихких відкладах пам'ятки призвела до часткового переміщення матеріалу по вертикалі і його змішування в межах голоценового ґрунту. Комплекс крем'яних виробів, що залягали нижче голоценового гумусу у плейстоценових відкладах витачівського та удейського часу не містить суттєвих домішок з верхнього граветського шару, хоча проникнення окремих пізніх артефактів по кротовинах вниз не виключається.

Крем'яні вироби

Мешканці стоянки використовували місцеву крем'яну сировину, яка, можливо, походить із відслонень крейдяного періоду мезозойської ери у розташованих за кілька сотень метрів ярах схилу правого борту долини р. Велика Вись. Архаїчний крем'яний комплекс стоянки відрізняється від невеликої граветської домішки у голоценовому ґрунті як морфологічно, так і станом поверхні – глибокою молочною патиною, часом вилушенням поверхні. Частина виробів ушкоджена морозобоєм.

Архаїчна колекція кременю з травневого розкопу 2011 р. нараховує 3624 виробів, в тому числі 216 завершених знарядь та їх уламків. У цю категорію не ввійшли 259 відщепів та уламків зі спорадичною ретушю. Численні нуклеуси та особливо різноманітні сколи з них дають підстави припускати, що на розташованій поряд із родовищем кременю в ярах берегової тераси р. Велика Вись пам'ятці здійснювалася інтенсивна первинна обробка кременю. Разом з тим, аморфні уламки кременю та первинні відщепи недостатньо масові щоб вважати стоянку майстернею з підготовки нуклеусів та первинного розщеплення кременю поряд із родовищем. Питома вага ретушованих знарядь досить висока, особливо якщо врахувати сотні відщепів та уламків зі слідами спорадичної ретуші. Однак остання у багатьох випадках могла мати природне походження, враховуючи значну ступінь пошкодження кременів природними факторами.

Серед ядрищ домінують однобічні сплюснені зі слідами підпаралельного сколювання пластинчастих відщепів. Переважають двоплощинні (біполярні) нуклеуси зустрічного зняття (рис.2, 1-5). Одноплощинних сплюснених помітно менше (рис.2, 6, 7; 3, 1, 2). Більшість площадок нуклеусів нефасетовані, але деякі несуть сліди сколів підготовки площадки (рис.2, 1). Менш виразною є серія дископодібних ядрищ

з радіальним ограненням (рис.3, 3-6), які цілком можуть бути варіантом того ж сплюсненого нуклеуса підпаралельного сколювання, але з більш ніж двома площадками. Найвні кілька крем'яних відбійників із зірчастою забитістю кінця. Відбійники з інших кристалічних порід чи піщаника відсутні.

Звертає увагу нерозвиненість левалуазької техніки обробки кременю. Не знайдено ні нуклеусів для вістер, ні черепахоподібних, ні характерних сколів з них. Заготовки з фасетованими площадками представлені поодинокими екземплярами. У більшості випадків окремі фасетки на площадках є слідами нерегулярної підправки площадок біполярних нелевалуазьких нуклеусів.

Разом з тим в колекції присутня виразна серія фронтальних сколів передньої частини сплюснених нуклеусів. Ці досить великі, плоскі сколи з гострими краями дещо нагадують левалуазькі і, певною мірою, могли бути своєрідними відповідниками останніх. Сколи з передньої частини сплюснених біполярних нуклеусів у багатьох випадках мають підтеску протилежних кінців (рис. 4, 1-6). Аналогічні вироби зі стоянок Близького Сходу отримали назву *bi-truncated-faceted tools*, а зі стоянок Донбасу та Нижнього Дону (Білокузминівка, Шлях) – «ножів протокостенківського типу» (Нехорошев 1999, рис. 49).

Висловлено припущення, що насправді це своєрідні нуклеуси. Однак для цього вони надто тонкі, а отримані з них сколи замалі для виготовлення знарядь. Переважна більшість останніх в колекції Коробчине-Курган виготовлена на досить масивних відщепах. До того ж, згадані знаряддя мають підтеску не тільки з боку черевця, але часом і зі спинки (рис.4, 4), що не властиво для нуклеусів. На жаль, визначити призначення підтески кінців фронтальних сколів з нуклеусів стоянки поки що не вдається.

У колекції присутні ще два не традиційні для пам'яток пізнього мустьє чи раннього верхнього палеоліту України вироби з незрозумілою функцією. Це так звані виїмчасті струги з білатеральними сколами з черевця (рис.4, 7-8). Вони являють собою масивні відщепи з круто ретушованими виїмками на кінцях. Виїмки використані в якості площадок, з яких по краю відщепів з боку черевця знімалися видовжені сколи. Ці незвичні для палеоліту України знаряддя дуже нагадують білатеральні різці донецької мезо-неолітичної культури басейну Сіверського Дінця (Залізник 1998, рис. 75, 38-41,

76, 53-57; 2005, рис. 37, 34-39). Частина дослідників вважає ці вироби різцями, інша – стругами по кістці чи дереву, дехто – нуклеусами. Трасологічний аналіз цих знарядь міг би допомогти з'ясувати їх призначення.

Виразними серіями представлені одно- та дволезові скребла мустьєрського типу (рис.5, 1-11). Більшість із них виготовлені з масивних відщепів з великими площадками та масивними відбивними горбками. Напряму удару часто не збігається з віссю заготовки. Переважає типова для мустьєрських виробів крута, східчаста ретуш.

Дивує відсутність конвергентних скребел або гостроконечників. Одиначними екземплярами представлені вістря на пластинчастих сколах з пригостреним ретушню дистальним кінцем (рис.6, 5). Ці вироби трохи нагадують «дистальні гостроконечники» (за термінологією В.П.Чабая) верхніх шарів стоянок кабазійської традиції Гірського Криму (Чабай 2004, с.63-69).

У колекції практично відсутні біфаси. Знайдено лише один уламок з частковою двобічною обробкою (рис.7, 15). Натомість в архаїчній частині колекції присутня виразна верхньопалеолітична складова. Маються на увазі короткі кінцеві скребачки на пластинчастих відщепі (рис.6, 1-3, 10), підокругла скребачка на відщепі (рис.6, 4), ориньякоїдні скребачки високої форми, переважно з носиком (рис.6, 8, 11-15), у тому числі з ламінарною ретушню (рис.6, 13-15), поодинокі різці (рис.6, 7), перфоратори (рис.6, 9). Пошуки ориньякських мікропластинок Кремс-Дюфур успіхом не увінчалися.

Серед знарядь виділяється виразна серія скобелів на відщепі з ретушованими виїмками на краях. Особливої уваги заслуговують крупні скобелі для стругання стрижнів 2-3 см діаметром (можливо ратищ списів?) (рис.7, 1-4). Наявна група відщепів та пластинчастих сколів із зубчастим краєм (рис.7, 5-14).

Як уже зазначалося, значна частина відщепів, уламків, пластинчастих заготовок колекції мають спорадичну, безсистемну ретуш. Враховуючи суттєву пошкодженість поверхні кременів природними факторами, слід гадати, що спорадична ретуш по краю багатьох сколів утворилася природним шляхом або ж унаслідок їх використання в трудових операціях.

Аналіз матеріалів.

Архаїчний крем'яний комплекс стоянки Коробчине-курган органічно поєднує в собі типово мустьєрські вироби (деякі типи нуклеусів та характерні сколи з них, численні скребла з властивою мустьє ретушню) з верхньопалеолітичними (скребачки кінцеві та

високої форми ориньякоїдні, окремі різці, перфоратори, білатеральні різці-струги). Частина виробів однаково характерна як для пізнього мустьє, так і для початку верхнього палеоліту (наприклад, біполярні сплюснені нуклеуси підпаралельного зняття пластинчастих сколів, помітна роль пластинчастих заготовок).

Незвичне для палеоліту України поєднання в крем'яному комплексі стоянки виробів середньопалеолітичних з типовими верхньопалеолітичними спричинило різнобій у культурно-хронологічній оцінці пам'ятки фахівцями з середнього палеоліту України. Л.В.Кулаковська вбачає прямі паралелі колекції з Коробчиного в матеріалах сусідньої мустьєрської стоянки Андріївка 4. В.М.Степанчук заперечує такі паралелі, як і наявність будь-яких середньопалеолітичних рис у крем'яному комплексі пам'ятки, вважаючи весь набір її виробів характерним для ранньої пори верхнього палеоліту. В.П.Чабай навпаки не бачить в крем'яному комплексі пам'ятки нічого верхньопалеолітичного і відносить його до епохи мустьє. Дослідник вказує на прямі паралелі комплексу Коробчине-курган в матеріалах середнього палеоліту Близького Сходу, де також у первинній обробці домінує плоскісне підпаралельне розщеплення кременю та наявні серії сколів з підтескою кінців. До перехідного від мустьє до верхнього палеоліту часу схильний віднести матеріал пам'ятки Ю.В.Кухарчук.

На думку авторів цих рядків, крем'яний комплекс Коробчиного не має прямих аналогій серед палеолітичних стоянок України. Разом з тим, певні паралелі маємо в матеріалах деяких стоянок фінального мустьє та початкової пори пізнього палеоліту, техніка обробки кременю яких базується на підпаралельному знятті пластинчастих заготовок з плоских, переважно біполярних нуклеусів. Зокрема така технологія властива пізнім пам'яткам кабазійської культурної традиції Гірського Криму (Чабай 2004, с.59-73). Крім первинної пластинчастої техніки обробки кременю комплекс Коробчине-курган зближає з пізніми кабазійськими стоянками Криму відсутність біфасів, домінування скребел, окремі різці, перфоратори, вістря на пластинах, які В.П.Чабай називає дистальними гостроконечниками (Чабай 2004, рис. II-20 – II-22), фронтальні сколи з плоских нуклеусів з підтескою кінців (рис. 4, 1-6). Подібні вироби з верхніх шарів кримської стоянки Кабазі II отримали назву *be-truncated-faceted pieces* (Чабай 2004, рис. II-26, 8; II-28, 5). Однак на Кабазі не знайдені ориньякоїдні високі скребачки з носиком та карене, кінцеві

скребачки верхньопалеолітичних типів, фронтальні сколи з плоских нуклеусів з підтескою кінців, білатеральні струги.

За окремими показниками близькі до колекції Коробчиного матеріали з пізньомустьєрських стоянок білокузьминівського типу Донбасу – Білокузьминівка, Курдюмівка (Цвейбель, Колесник 1987, 1992) та Нижнього Дону – Шлях (Нехорошев 1999), нижні шари Бірючої Балки 2 (Нехорошев 2009, с.127). Їх пов'язує техніка первинної обробки кременю на основі підпаралельного, часто зустрічного сколювання зі сплосчених нуклеусів, значна роль пластинчастих заготовок, переважання одnobічної обробки знярядь, домінування скребел, наявність одиничних різців, перфораторів. Згадувані фронтальні сколи з біполярних нуклеусів з підтескою кінців на цих пам'ятках отримали назву «ножі протокостенківського типу» (Нехорошев 1999, рис. 49). З Курдюмівки походять дистальні вістря на пластинах (Нехорошев 1999, рис.42, 1-3), подібні до кабазійських та коробчинських.

Хронологічні рамки архаїчного комплексу стоянки Коробчине-курган визначають зазначені аналогії в матеріалах стоянок фінального мустьє – початкової пори верхнього палеоліту півдня Східної Європи. На користь такого датування пам'ятки свідчить її геологічна стратиграфія. Рівень залягання культурного шару фіксує найбільша концентрація знахідок, яка пов'язана з рештками витачівського ґрунту. Останній формувався наприкінці середнього та на початку верхнього палеоліту під час так званого середньовюрмського потепління 55-27 трт. Додаткове світло на хронологію Коробчиного проливають дві радіокарбоніві дати, отримані за кістками бізона для стоянки Шлях – 46300±3100 (OxA 8306) та 45700±3000 (OxA 8307) (Нехорошев 1999, с.86) та численні дати за C-14 пізньокабазійських стоянок Криму – в межах 38-28 трт. Колекція Коробчиного, через вміст типових верхньопалеолітичних виробів (скребачок кінцевих та ориньякоїдних високого типу, різців), виглядає більш розвиненою, як у порівнянні з крем'яним комплексом стоянки Шлях, так і пізньокабазійськими матеріалами, які радіокарбонівим методом упевнено датуються початком верхнього палеоліту. Ця особливість дає підстави припускати дещо молодший вік стоянки Коробчине-курган і попередньо датувати її пізньовитачівським часом, тобто ранньою порою верхнього палеоліту в межах 40-27 трт.

Точніше продатувати стоянку радіовуглецевим методом поки що немає можливості через відсутність кісток в шарах пам'ятки.

Таким чином, маємо підстави говорити про новий тип палеолітичних пам'яток України перехідного від середнього до верхнього палеоліту часу. Пам'ятки типу Коробчине попередньо датуються кінцем середньовюрмського (витачівського) потепління пізнього плейстоцену. Вони відрізняються від пізніх кабазійських пам'яток Криму і стоянок типу Білокузьминівка Донбасу та Нижнього Дону наявністю серій типових верхньопалеолітичних виробів – скребачок кінцевих та ориньякоїдних високого типу, різців, білатеральними стругами. Коробчине-курган, разом з пізньокабазійськими пам'ятками Гірського Криму, стоянками Білокузьминівка, Курдюмівка Донбасу та Шлях басейну Дону утворюють своєрідну групу пам'яток, що розвивалися на півдні Східної Європи у перехідний від мустьє до верхнього палеоліту період. Їх поєднує пластинчаста технологія на основі біполярного плоскісного нуклеусу, відсутність біфасів, домінування скребел, дистальні вістря на пластинах, сколи з біполярних нуклеусів з підтескою кінців, окремі зняряддя верхньопалеолітичних типів (скребачки, різці). Ці особливості мають крем'яні комплекси з деяких стоянок перехідного періоду Близького Сходу. Зокрема щось подібне маємо в емірані Леванту, який, однак вирізняється виразними серіями специфічних емірейських вістер.

Синтез мустьєрських технологій з верхньопалеолітичними повертає нас до актуальної проблеми взаємодій пізніх неандертальців прильодовикової Європи з прибулими на континент із півдня Homo sapiens. Якщо за даними генетичного аналізу палеоантропологічних матеріалів генний набір кроманьйонців принципово різнився від геному неандертальців через відсутність контактів між ними, то як без таких контактів могли постати синтетичні крем'яні комплекси типу Коробчине-курган, що демонструють органічний синтез культури неандертальців з культурою перших сапієнсів Європи? Відповідь на подібні питання слід шукати в матеріалах пам'яток перехідного періоду від середнього до пізнього палеоліту, до яких належить і Коробчине-курган.

Пам'ятка перспективна і потребує дослідження у найближчі роки, оскільки швидко заростає акацією і вже в недалекому майбутньому стане недоступною для археологів.

КОРОБЧИНЕ-КУРГАН 2011

Нуклеуси

сплощені зустрічного зняття	- 18
сплощені одно площинні	- 9
радіальні	- 9
нуклеоподібні уламки	- 45

Пластини	- 67
Відщепи, уламки	- 3001
Уламки з ретушшю	- 201
Відщепи зі спорадичною ретушшю	- 58

Знаряддя з ретушшю

Скребла одинарні	- 15
подвійні	- 8

Сколи з підтескою кінців	- 6
---------------------------------	-----

Струги з білагеральними сколами	- 2
--	-----

Скребачки кінцеві	- 5
підокруглі	- 1
високої форми з носиком	- 12

Вістря дистальні	- 2
-------------------------	-----

Різець	- 1
---------------	-----

Перфоратор	- 1
-------------------	-----

Скобелі	- 42
----------------	------

Зубчасті знаряддя	- 27
--------------------------	------

Пластини з ретушшю	- 32
---------------------------	------

Відщепи з ретушшю	- 60
--------------------------	------

Відбійник	- 2
------------------	-----

УСЬОГО:	- 3624
----------------	---------------

У тому числі закінчених знарядь	- 216
--	--------------

ЛІТЕРАТУРА

Залізник Л.Л. Передісторія України X-V тис. до н.е. – К., 1998. – 307 с.

Залізник Л.Л. Фінальний палеоліт і мезоліт континентальної України // Кам'яна доба України. – Вип.8. – К., 2005. – 184 с.

Нехорошев П.Е. Технологический метод изучения первичного ращепления камня среднего палеолита. – СПб, 1999. – 174 с.

Нехорошев П.Е. Конец среднего палеолита на Русской равнине в свете материалов стоянки Шлях // Актуальные проблемы первобытной археологии Восточной Европы. – Донецк, 2009. – С.111-127.

Чабай В.П. Средний палеолит Крыма. – Симферополь, 2004. – 324 с.

Zaliznyak L.L., Nezdolii O.I.

New palaeolithic site Korobchine-kurgan in Kirovograd region

Paper is devoted to publication of unusual for Ukrainian Palaeolithic materials from new site Korobchine-kurgan nearby Novomyrhorod town in Kirovograd region, Ukraine. Lithic inventory of the site demonstrates synthesis Middle and Upper Palaeolithic traditions of flint treatment. The site dated early period of Upper Paleolithic and has some analogies in materials of Bilokuzminovka and Kurdumovka sites in Donbas, Shlyakh site on Low Don River and late Kabazy culture tradition sites in Crimea.

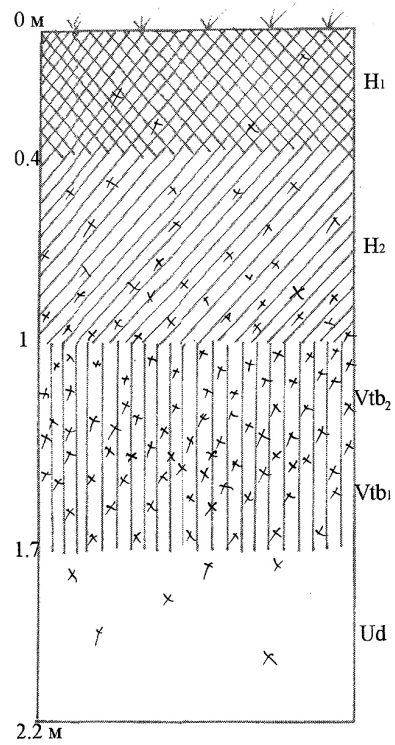

Рис. 1. Коробчине-курган - 2011. Стратиграфія геологічних нашарувань.

H₁ – оранка; H₂ – сіре під'рунтя голоценового ґрунту; Vtb – бурий витачівський ґрунт; Ud – удайський лес; + - крем'яні вироби.

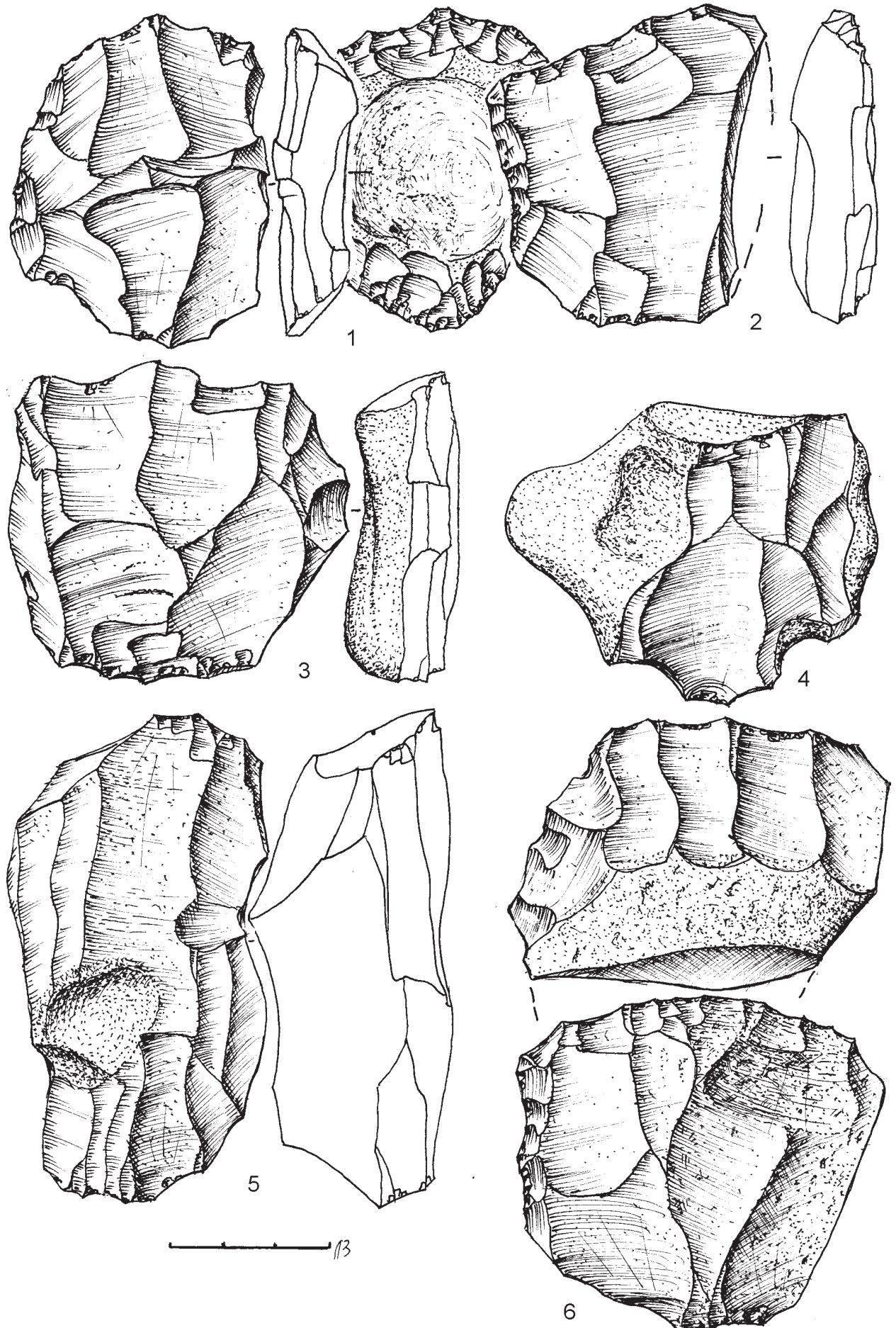

Рис. 2. Коробчине-курган - 2011. Нуклеуси біполярні сплющені підпаралельного зняття.

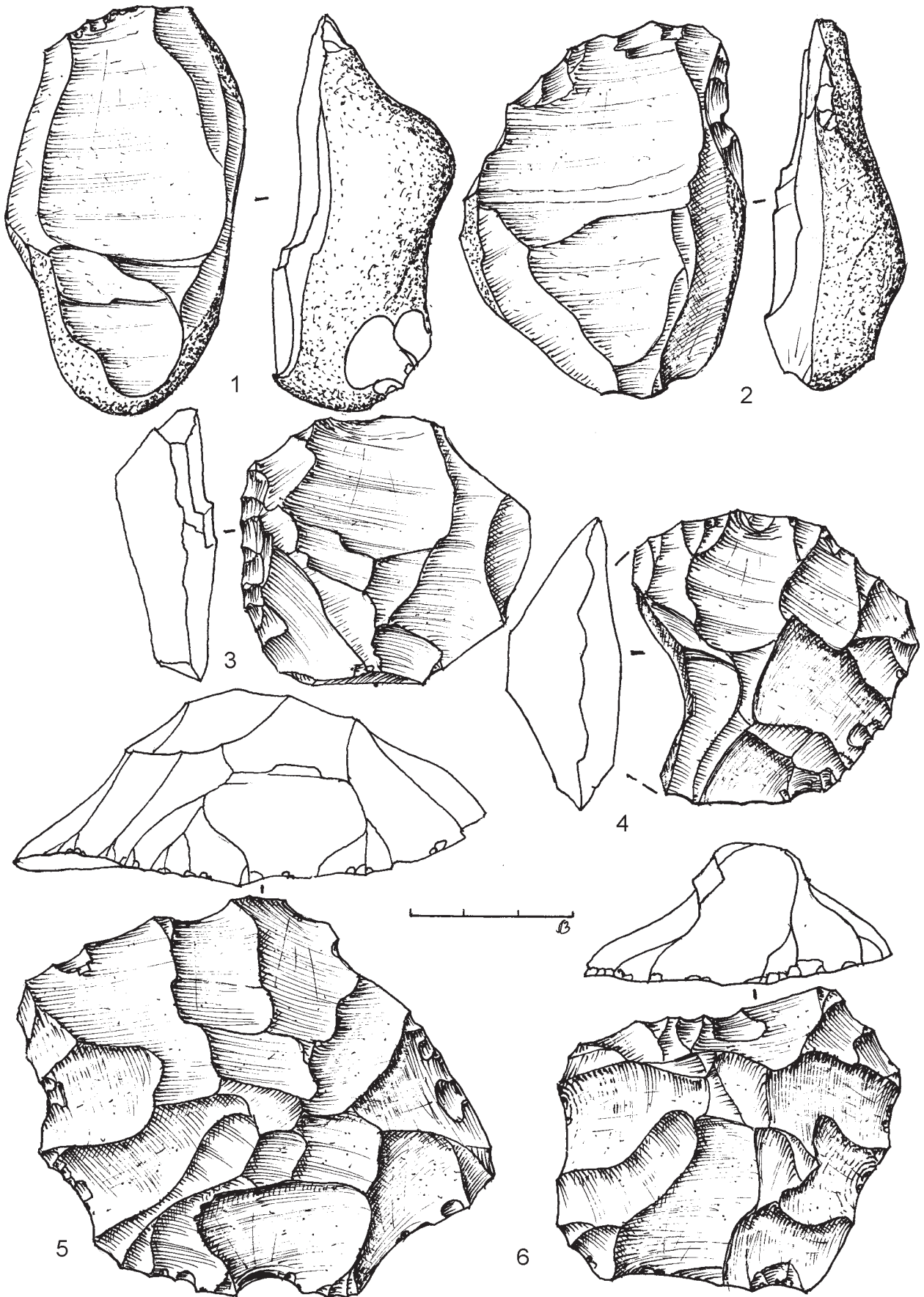

Рис. 3. Коробчине-курган - 2011. Нуклеуси сплющені одноплщинні (1, 2) та дископодібні (3-6).

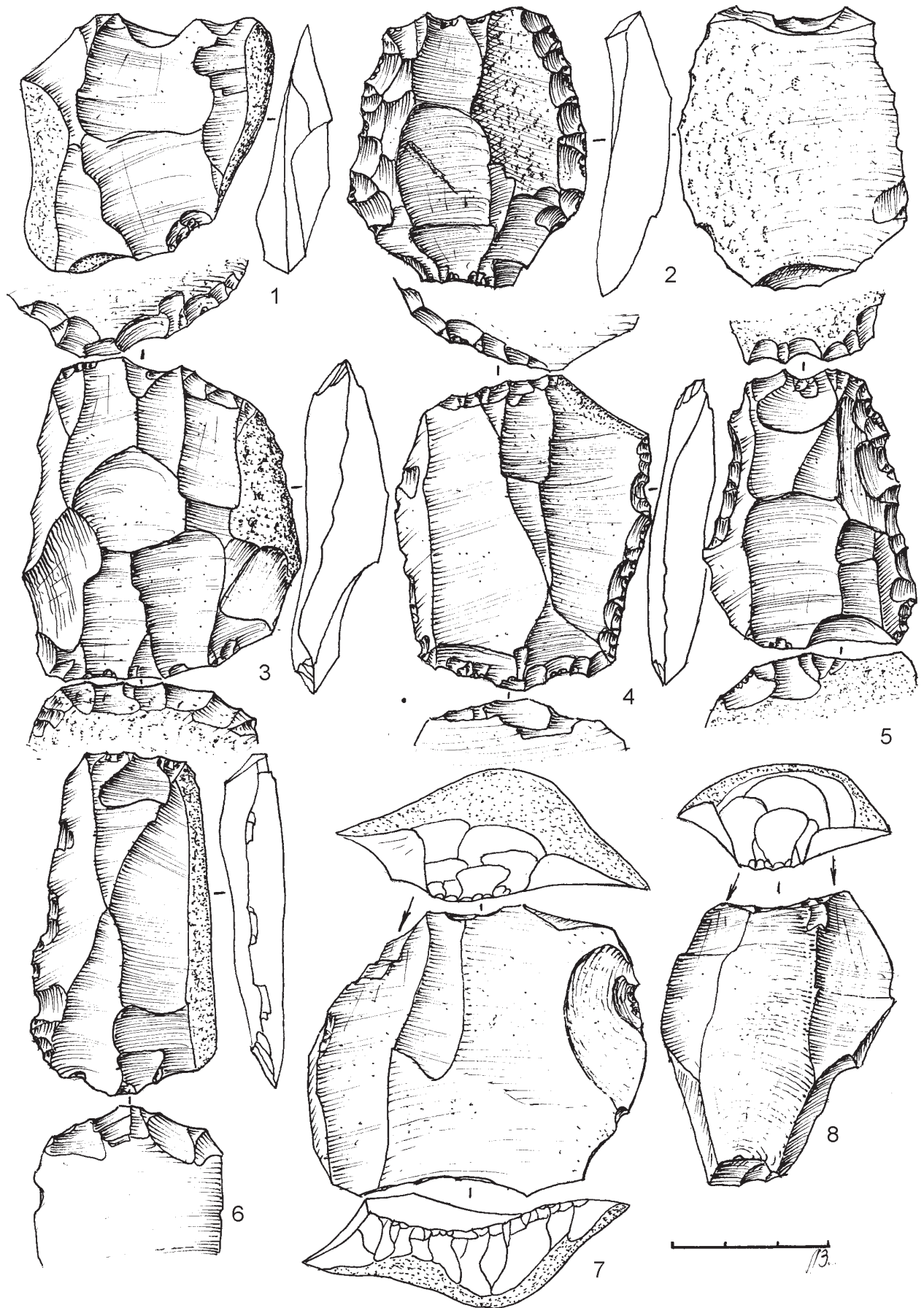

Рис. 4. Коробчине-курган - 2011. Сколи з підтескою кінців (1-6) та білатеральні струги (7, 8).

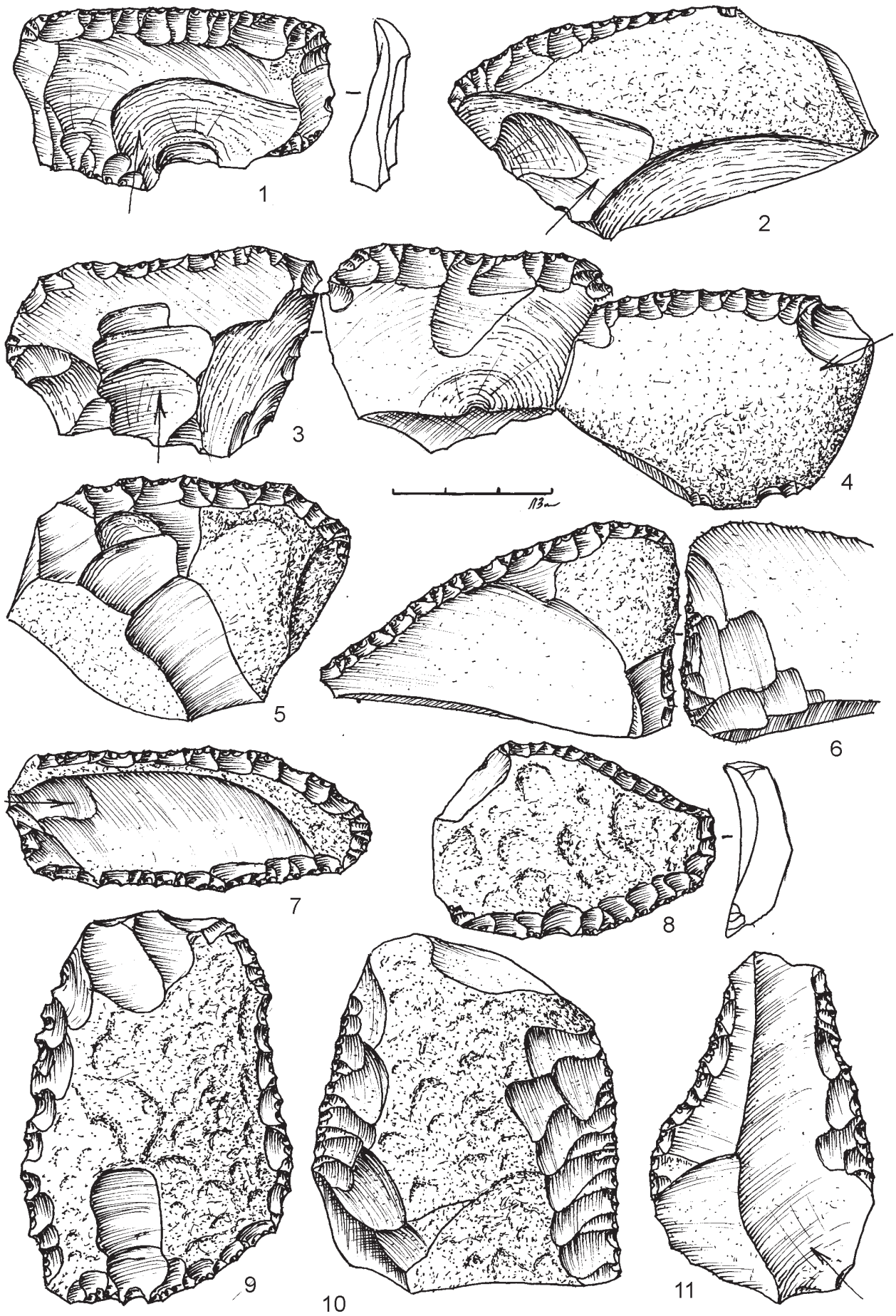

Рис. 5. Коробчине-курган - 2011. Скребла.

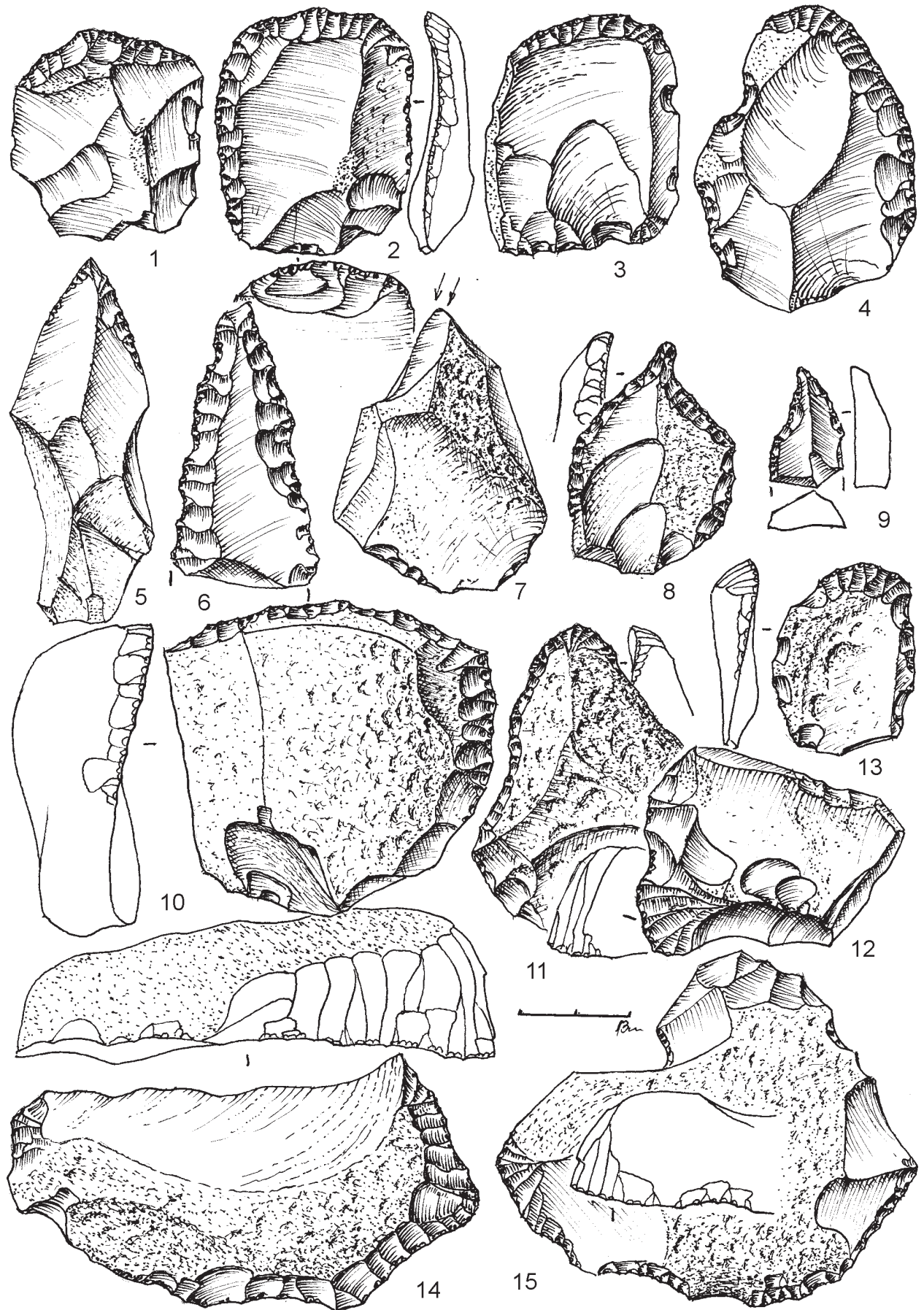

Рис. 6. Коробчине-курган - 2011. Крем'яні вироби верхньопалеолітичного типу.

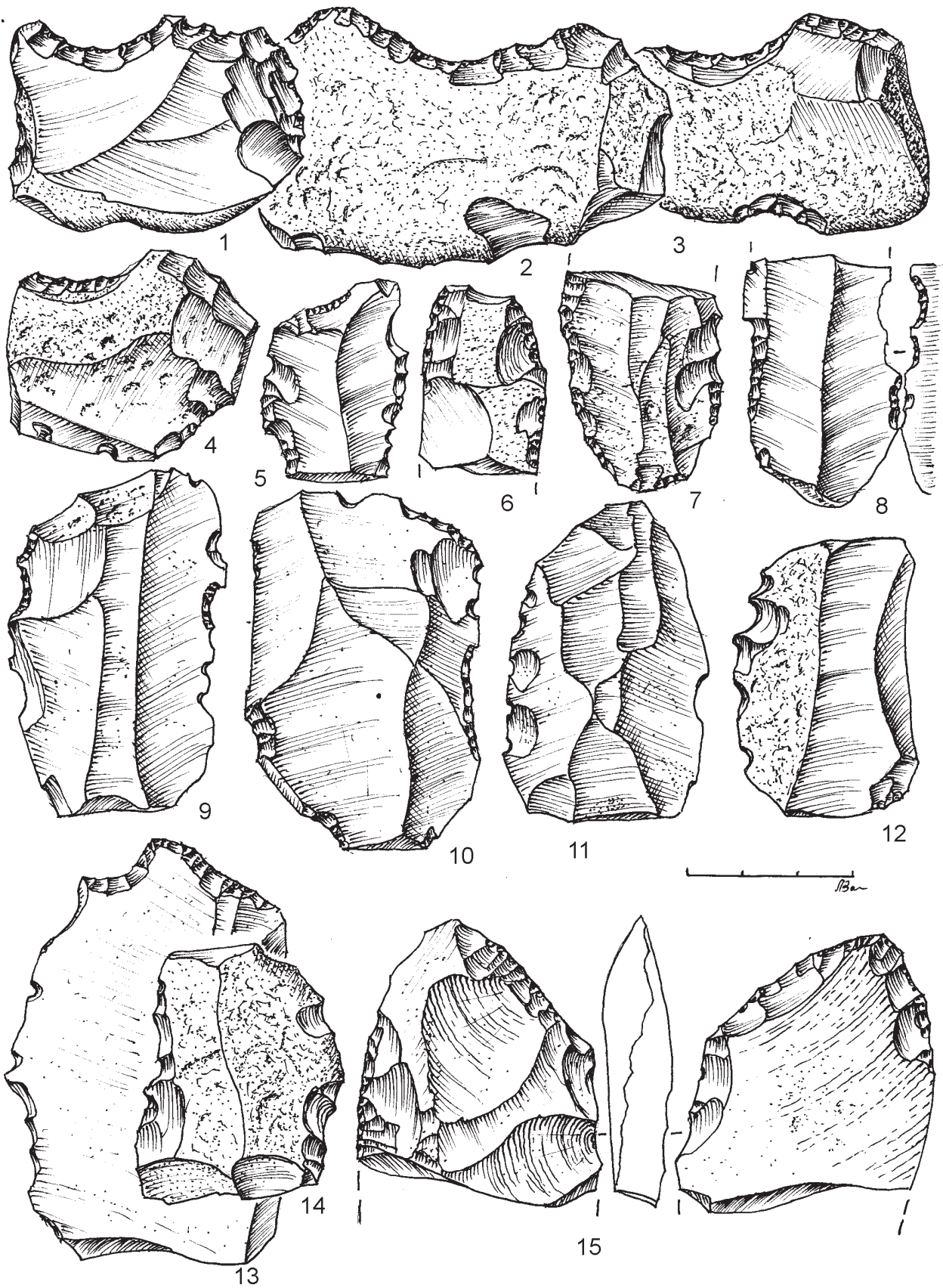

Рис. 7. Коробчине-курган - 2011. Скобелі (1-4), зубчасті знаряддя (5-14), уламок біфаса (15).